

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол № 2

«16» _____ 2021 р.

Заступник голови Приймальної
комісії

Ю. О. Каганов

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З ФІЛОСОФІЇ

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: 033 Філософія

Освітня програма: Філософія

Запоріжжя – 2021 рік

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1. Мета фахового вступного випробування з філософії перевірка теоретичних знань та практичних навичок вступників, яких вони набули під час навчання на освітньому ступені/рівні бакалавра/ спеціаліста, з метою формування рейтингового списку та конкурсного відбору абітурієнтів на навчання за освітнім ступенем магістра спеціальності «Філософія» в межах ліцензованого обсягу спеціальності.

2. Форма фахового вступного випробування.

Випробування проходить у письмовій формі: абітурієнти дають письмову відповідь на питання екзаменаційного білету. Тривалість написання роботи – 60 хвилин.

3. Білети: структура білету.

Білет фахового вступного випробування містить 3 питання.

4. Вимоги до відповіді вступника.

Вступник повинен виявити: вміння аналізувати філософські концепції, пояснювати природу, функції та механізми явищ суспільного життя в контексті різноманітних філософських парадигм, розкривати їх сутність та значення для розвитку суспільства, класифікувати ці явища за різними критеріями, проводити порівняльний аналіз, давати визначення філософським категоріям, використовувати принципи філософського мислення в процесі аналізу феноменів суспільного життя та культури, демонструвати обізнаність із тенденціями і проблемами розвитку сучасних філософських знань.

II. Критерії оцінювання

Для особи, яка претендує на зарахування за ступенем магістра (за 200 бальною шкалою):

Високий рівень (175-200 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в повній мірі засвоїв увесь програмний матеріал, показує знання не лише основної, але й додаткової літератури, наводить власні міркування, робить узагальнюючі висновки, використовує знання з суміжних галузевих дисциплін, вдало наводить приклади.

Достатній рівень (150-174 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: має також високий рівень знань і навичок. При цьому відповідь досить повна, логічна, з елементами самостійності, але містить деякі неточності або пропуски в неосновних питаннях. Можливе слабке знання додаткової літератури, недостатня чіткість у визначенні понять.

Задовільний рівень (124-149 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, але відповідь неповна, неглибока, містить неточності, робить помилки при формулюванні понять, відчуває труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів.

Низький рівень (100-123 балів) вступник отримує, виявивши такі знання та вміння: в загальній формі розбирається у матеріалі, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

До участі у конкурсі не допускається (0-99 балів), якщо вступник виявив такі знання та вміння: не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті.

III. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

1. Філософія як історична форма світогляду. Предмет філософії

Світогляд та його структура. Історичні типи світогляду. Міф та релігія як первісні форми світогляду. Філософія як теоретична основа світогляду. Предмет філософії та її структура. Філософія і наука: спільні та відмінні риси. Функції філософії. Філософія і філософування. Софійний та епістемний способи філософування.

2. Виникнення філософських уявлень у давніх культурах Сходу та Заходу

Проблема «Схід» – «Захід»: виміри співвідношення (територіально-географічний, культурологічний, економічний, релігійний філософський). Історія питання у філософії. Європоцентризм. Стан проблеми в умовах культурної кризи Заходу. Компаративістський підхід до подолання опозиції «Схід» – «Захід». Порівняльний аналіз духовних форм освоєння світу азіатського та античного світогляду. Осьовий час Ясперса. Перші філософські вчення в Давньому Китаї, Індії та Греції.

3. Філософія Стародавнього Китаю. Основні філософські школи

Давньокитайська міфологія та її специфіка. Виникнення та специфіка давньокитайської філософської думки, її класичні школи: конфуціанство (школа «служивих людей»), даосизм, легізм (школа «законників»), моїзм, натурфілософія.

Конфуціанство і його головні категорії. Вчення про «виправлення імен». Поняття про «благородну людину» як ідеальний тип «служивої людини». Вчення про управління суспільством і державою. Першість принципу «фа» (закону) в легізмі. Протистояння конфуціанства і легізму як двох основних течій морально-суспільної і політичної думки Давнього Китаю. Філософський даосизм і основні етапи його розвитку. Основні поняття вчення даосів. Конфуціанське і даоське розуміння Дао. Принцип не-діяння (У-вей) як критерій єднання з Дао. Історичні долі розвитку давньокитайської філософії, її місце і значення у сучасній культурі Китаю.

4. Філософія Стародавньої Індії. Буддизм

Виникнення буддизму. Початковий буддизм. Головний закон життя і «чотири благородні істини» буддизму. «Вісімковий шлях» і нірвана. Перетворення буддизму в одну з світових релігій. Хінаяна і Махаяна. Історичні долі розвитку буддизму.

5. Основні школи раннього періоду давньогрецької філософії

Критика антропоморфізму міфології. Діалектика п'яти елементів. Мілетська школа. Фалес, Анаксимандр, Анаксимен. Перші космологічні системи античності. Діалектика єдиного і становлення у вченні Геракліта. Єдність вогню, логосу, часу і закону. Передумови вчення про людину і суспільство. Атомістика Левкіппа і Демокріта. Онтологічний індивідуалізм, єдність макро- і мікрокосму. Основні властивості атомів. Діалектика буття і небуття. Криза натурфілософії.

6. Сократ і його місце в історії філософії

Діалектика як мистецтво визначення загальних понять. Відмінність від софістів. Вчення про благо. Антропологічний раціоналізм. Суд над Сократом і криза полісної демократії.

7. Філософія Платона

Платонізм як центральна система західної філософії. Життя Платона. Періодизація творів. Вчення про буття. Поняття ейдоса. Субстанціальність ідей. Світ як єдність ідеального і матеріального. Вчення про пізнання. Політична філософія Платона. Вчення про державу як продовження вчення про космос. Структура ідеальної держави та її характеристики.

8. Філософська система Аристотеля.

Життя Аристотеля. Період Академії. Навчання Олександра Македонського. Лікей і перипатетики. Періодизація творів. Аристотель і Платон. Суперечність аристотелівської критики платонізму. Переваги і недоліки формальної логіки у порівнянні з діалектикою Платона. Уявний емпіризм Аристотеля. Основні поняття «Метафізики». Деталізація становлення речі. Диференціація понять ейдоса і матерії. Суть і форми держави. Проект ідеальної держави. Криза класичної античної філософії.

9. Філософія еллінізму

Передумови виникнення філософії еллінізму. Розпад поліса. Необхідність поглиблення уявлення про особу. Виникнення протиріччя між особою і державою. Виникнення бюрократії та інтелігенції. Аполітичність і суб'єктивізм філософії. Доля як непізнавана субстанція космосу. Філософія як спосіб захисту від зовнішнього світу. Епікуреїзм. Стоїцизм. Скептицизм

10. Філософія Середніх віків. Патристика

Поняття патристики. Патристика та патрологія. Грекомовна та латиномовна апологетика. Основні представники. Два способи відношення до язичницької мудрості. Тертуліан. Особистість та вчення Аврелія Августина. Релігія та філософія у творах Августина. «Сповідь» – розповідь про особисте навернення. «Про град Божий» – навернення всесвітнє. Трактат про свободу волі. Суперечка з маніхеями, пелагіанцями, донатистами. Августин: буття та час. Есхатологічна історія.

11. Філософія Середніх віків. Схоластика

Рання схоластика. Поняття схоластики. Каролінгське відродження. Діяльність Алкуїна. Трівіум та квадрівіум. Іоанн Скотт Еріугена. Трактат «Про розділення природи». Проблема універсалій у середньовічній філософії. Початок суперечки про універсалії, її джерела. Реалізм Шартрської школи (Бернард Шартрський та Гілберт Порретанський). Суперечка П'єра Абеляра з вчителями (Гійом з Шампо, Росцелін). Метод *quaestio*.

Фома Аквінський. Життя та праці Фоми. Поняття «буття» у філософії Ф. Аквінського як завершення перетворення аристотелівської *energeia* в середньовічну *actualitas*. Св. Фома про суще та сутність. Етика Аквіната. Томізм в історії та сучасному світі.

12. Філософія доби Відродження. Неоплатонізм

Відродження як культурний феномен. Філософські паралелі: Відродження і античність; Відродження та середньовіччя. Гуманізм як форма ренесансного світогляду. Антропоцентризм і проблема людської особистості. Основні етапи розвитку ренесансного гуманізму.

Специфіка ренесансного неоплатонізму. Роль Флорентійської академії в поширенні платонівських та неоплатонівських ідей. М. Фічіно і Дж. Піко делла Мірандола як чільні представники флорентійського неоплатонізму.

13. Соціально-філософські вчення доби Відродження

Людина і суспільство в ренесансному світогляді. Концепція «громадянського гуманізму». Політико-філософські доктрини. Н.Макіавеллі. Соціальні утопії: Т. Мор і Т. Кампанелла.

14. Філософія Нового часу. Ф.Бекон та Р.Декарт

Соціально-історичні та теоретичні чинники формування філософії Нового часу. Філософія Ф. Бекона. Практичні завдання філософії та науки. «Велике відновлення наук». Класифікація наук. Вчення про ідоли (примари) людського розуму. Критика Беконом схоластичної логіки та його емпіричний метод. Теорія індукції. Вчення про «природи» і «форми». Концепція руху. Обґрунтування емпіризму. Погляди на суспільне життя. Історична роль філософії Бекона.

Філософський раціоналізм Р. Декарта. Картезіанська концепція науки. Раціоналістичний метод. Правила методу. Проблема методологічного сумніву та інтуїції. Метафізичне обґрунтування методу. Вчення про духовну субстанцію та теорія пізнання.

15. Філософія Т. Гоббса та Дж. Локка

Концепція знання та мови у гносеології Т. Гоббса. Номіналістично-емпіричний характер гносеології. Індукція і дедукція, аналіз і синтез. «Віднімання» і «додавання». Вчення про природу та людину. Людина як суб'єкт моралі. Проблема свободи людини. Вчення про суспільство та державу. Природний та суспільний стани людей. Вчення про релігію. Значення філософії Гоббса в історії філософії.

Предмет філософії Дж. Локка. Досвідне походження знання, критика теорії вродженості ідей, понять та норм моралі. Проблема досвіду. Види ідей і проблема суб'єкта. Складні ідеї, ідея субстанції. Види знання, спроба емпіричного пояснення достовірності знання, види істинності. Чуттєве, демонстративне та інтуїтивне пізнання. Етика Локка. Соціально-філософські та суспільно-політичні погляди Локка. Ідеї Локка у подальшій філософській думці.

16. Філософія Б. Спінози та Г.Лейбніца

Проблема пантеїзму, атеїзму, матеріалізму у філософії Спінози. Бог – субстанція – природа. Атрибути субстанції. Модуси: безкінечні і конечні. Людина як складний модус. Система онтології і діалектика. Принципи пізнання. Проблема знання. Чуттєве пізнання. Абстрактне знання. Проблема достовірності знання. Проблема інтуїції та особливості раціоналізму. «Демонстративне пізнання» і проблема істини. Натуралістична антропологія, проблема волі, вчення про афекти. Проблема співвідношення свободи та необхідності. Обґрунтування моралі. Соціальні погляди.

Філософський розвиток Лейбніца, його розуміння предмету філософії. Принципи раціоналістичної методології. Метафізика як вчення про Бога і субстанцію. Основні властивості субстанції. Проблема життя, механіцизм і телеологія. Деїстичне вчення про наперед встановлену гармонію. Особливості детермінізму Лейбніца. Проблема свободи та теодицея.

17. Філософія Дж. Берклі та Д. Юма

Критика сенсуалістичної гносеології Дж. Локка у Дж. Берклі. Вчення про первинні та вторинні якості, взаємодія відчуттів. Вчення про ідеї як джерело знань. Проблема матеріальної субстанції, існування речей і душ. Єдність і неперервність існування речей. Критерії істинності знання. Проблема причинності. Причинність як символізація. Етичне вчення.

Психологізм теорії пізнання Д. Юма. Структура досвіду. Чуттєвість і рефлексія. Вчення про асоціації ідей. Концепція узагальнення. Проблема субстанції. Вирішення Юмом проблеми причинності та її складові частини. Обґрунтування причинності вірою. Антропологічні погляди Д. Юма. Дескриптивна етика. Естетика Д.Юма.

18. Філософія І. Канта

Етапи розвитку філософії І Канта. Вчення про “речі у собі” як основа його теорії пізнання. Трансцендентальна логіка і вироблення системи апіорних понять і істин. Вчення про протиріччя – антиномії. Етичне вчення І.Канта; категоричний імператив.

19. Філософія Г.В.Ф. Гегеля

Філософська система і діалектичний метод Г.В.Ф.Гегеля. Діалектика природи. Розрізнення Г.В.Ф.Гегелем діалектики в природі та діалектики її трактування. Розвиток натурфілософії Г.В.Ф.Гегеля; духовна сутність природи як сфера втілення категорій. Розвиток діалектичного методу Г.В.Ф. Гегеля. Феноменологія духу як входження в абсолют через діалектику його феноменів. Філософія історії Гегеля. Вчення про абсолютний дух. Логіка і теорія пізнання.

20. Філософія Л.Фейєрбаха

Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. «Нова філософія» Л. Фейєрбаха як заперечення сумнівних орієнтирів гносеології та пошуки нової самостійної та чистої істини. Усвідомлення Л.Фейєрбахом тенденції Нового часу у вигляді перетворення теології на антропологію. Людина як головний предмет філософії у творах Л. Фейєрбаха. Дух як відчуження від природи, абсолютний дух як абсолютизація реальних людей. Проблема щастя у філософії Л. Фейєрбаха, зв'язок щастя з мораллю.

21. Основні тенденції, напрямки і риси сучасної світової філософії

Передумови становлення сучасного етапу розвитку філософії. Класичні і некласичні форми філософствування. Формування основних гілок філософської думки у відно-

шенні до класики. Неокантіанство: Марбурзька (Г.Коген, П.Наторп, Е.Кассіерер) і Баденська (В.Віндельбанд, Г.Ріккерт) школи. Неогегельянство (Б.Кроче, Дж.Колінгвуд та ін.).

22. Філософія екзистенціалізму

Філософія екзистенціалізму як філософія людського існування. Витоки екзистенціалізму. «Екзистенціальна діалектика» у вченні С. К'єркегора. Основні представники і проблеми екзистенціалізму. Людина в умовах відчуження, соціальних криз і порубіжних ситуацій. Релігійний (Г. Марсель, К. Ясперс) і атеїстичний (Ж.-П. Сартр, А. Камю) напрямки екзистенціалізму. Життя і смерть з точки екзистенціальної філософії.

23. Філософія позитивізму та його еволюція

Позитивізм як філософія «без метафізики» (О.Конт, Г.Спенсер). О.Конт про стадії пізнання природи. Емпіріокритицизм, або махізм, про світ «крізь призму» відчуттів. Неопозитивізм і його напрямки та школи: Віденський гурток (М.Шлік, Р.Карнап); Львівсько-Варшавська школа (К.Айдукевич, Я.Лукасевич, Т.Котарбінський); філософія лінгвістичного аналізу (Д.Мур, Л.Вітгенштейн); загальна семантика (С.Чейз, С.Хайякава). Вчення про логічний аналіз мови науки, семантичний аналіз значень термінів і слів, лінгвістичний аналіз висловів. Формування під впливом ідей К.Поппера постпозитивізму: концепція фальсифікаціонізму К.Поппера; концепція наукових революцій Т.Куна; методологія науково-дослідницьких програм І.Лакатоса; «методологічний анархізм» П.Фейєрабенда; концепції С.Тулміна, Д.Агассі та ін.

24. Генеза розвитку філософської думки в Україні (до XIX ст.)

Філософська думка часів Київської Русі. Етапи розвитку суспільної думки епохи Київської Русі. Джерела філософських ідей Київської Русі. «Слово про Закон і Благодать» митрополита Іларіона, «Пространственне житіє» Костянтина (Кирила) – філософа, «Слово о полку Ігоревім».

Філософія Відродження і Просвітництва на Україні. Поширення ідей мислителів доби Відродження та Реформації. Погляди Ф.Скорини. Діяльність братських шкіл (Г.Смотрицький, В. Суразський, К. Острозький, Х. Філалет, І. Вишенський, С. Зизаній, М. Смотрицький) та Києво-Могилянської академії (П.Могила, І.Гізель, Ф.Прокопович та ін.).

Формування і розвиток українського романтизму. Філософія Г.Сковороди. Вчення про «сродну працю». Розвиток філософії серця у творчості П.Юркевича. Український романтизм (М. Гоголь, Т.Шевченко, М. Костомаров, П. Куліш).

25. Філософська думка України (з 2-ї пол. XIX – XXI ст.)

Поширення ідей позитивізму в різних науках (В.Лесевич, О.Потебня, М.Туган-Барановський, Б.Кістяківський). Філософія українських письменників кінця XIX – початку XX ст. (І.Франко, Л.Українка, П.Грабовський, М.Коцюбинський). Філософія періоду «другого відродження» (М.Грушевський, В.Винниченко). Філософія України в радянський період: «механісти» і «діалектики». Проблеми розвитку соціальної філософії. Розвиток української філософії у діаспорі (Д. Чижевський, О.Кульчицький, І.Лисяк-Рудницький, Ю. Вассиян, М.Шлемкевич, В. Янів та ін.). Суперечності розвитку філософської думки в Україні у першій третині XX ст., становлення Київської філософської школи (П. Копнін, В. Шинкарук). Новітня українська філософія.

26. Онтологія: становлення, базові категорії. Діалектика буття.

Становлення онтології в античній філософії. Дослідження субстанції як початку буття. Вогонь, земля, повітря та вода як основа світоустрою. Проблема буття та мислення. Філософія Парменіда. Категорії буття. Діалектика буття та небуття. Субстанція та ключові напрямки класичної онтологічної думки. Субстанція та субстрат. Субстанція як духовне першоджерело. Річ – властивість – відношення. Зв'язок принципу розвитку та принципу детермінізму. Закони діалектики (матеріалізм або ідеалізм). Детермінізм та індетермінізм. Закон заперечення заперечення. Закон переходу кількісних змін в якісні. Закон взаємодії протилежностей. Основні детермінаційні зв'язки та категорії

детермінізму. Категорії «сутність-явище», «необхідність-умовність», «імовірність-дійсність», «причина-наслідок», «форма-зміст».

27. Рух як атрибут буття

Проблема руху в античній філософії та логічні вектори її вирішення. Апорії Зенона. Рух в роботах Аристотеля. Метафізична та діалектична концепції руху. Рух як сутність буття та атрибут світобудови. Рух та розвиток. Кількісні та якісні зміни. Риси розвитку. Проблеми прогресу. Основні моделі розвитку: регресивний розвиток, еволюціоністська модель, емерджентизм.

28. Просторово-часові виміри буття

Становлення міфологічних уявлень про простір та час. Порядок і хаос у міфологічних моделях світу. Основні трактування простору та часу. Дилема «субстанціональна-реляційна» концепції простору та часу. Властивості простору-часу. Кінцевість буття (кінець світу, зникнення цивілізацій). Сукупність явлень про організацію соціального простору-часу. Особливості біологічного простору-часу.

29. Свобода та її виміри

Свобода як постійний об'єкт людських бажань. Сутність та межі свободи. Втеча від свободи та її пропаганда. Свобода як ідеальний стан персоніфікованого та самостійного життя. Діалектика свободи та несвободи.

Етичний, пізнавальний та екзистенційний виміри свободи. Свобода та самотність як супутники людини в суспільному просторі. Економічний та політичний аспекти свободи.

30. Аксиологія: основні поняття

Основні поняття аксиології. Механізм формування соціальних цінностей. Три типи визначення цінностей. Ієрархічний розвиток соціальних цінностей. Суб'єктивістська та об'єктивістська трактовки цінності. Суб'єкт-об'єктна трактовка цінності. Волюнтаристська трактовка цінності.

31. Ціннісне відношення як складова людського життя

Будова людської діяльності. Позаінстинктивне управління людською діяльністю. Цілепокладання. Схема структури людської діяльності за М. Каганом. Цінність та істина як різні типи відносин пізнання та оцінки. Аксиологічна нейтральність істини. Цінність і корисність. Естетизм та утилітаризм в житті людини. Цінність та мета як прояви оціночної та проектної діяльності.

32. Предмет гносеології. Основні питання гносеології.

Взаємозв'язок категорій «суб'єкт – об'єкт», «буття – свідомість», «матеріальне – ідеальне». Предмет епістемології. Феномен наукової раціональності. Зв'язок гносеології та онтології Апорії Зенона. Зв'язок гносеології та філософської антропології. Свобода в сфері пізнання.

Когнітивна психологія. Когнітивні карти. Пізнання як основа свідомості. Кібернетичні системи у пізнавальній діяльності. Проблема штучного інтелекту. Логіка і гносеологія. Поняття «логічної» та «гносеологічної» істини. Структура лінгвістика у системі знань про пізнання.

Співвідношення понять «гносеологія» та «епістемологія». Теорія пізнання в системі філософського знання, її специфіка. Співвідношення теорії пізнання з методологією науки.

Теорія пізнання у контексті історії науки та культури. Продукування та функціонування знання на тлі культурного контексту. Знання у сучасній інформаційній цивілізації.

33. Свідомість як феномен. Структура свідомості.

Зміст поняття «свідомість». Проблема співвідношення буття та свідомості, тіла та свідомості, мови та свідомості. Сучасні ідеалістичні інтерпретації свідомості (Дж. К. Екклз, Р. Суінберн). Дуалістичні інтерпретації свідомості. Оказіоналізм. Критика дуалізму (Р. Патнем, метафора «Привід у машині»). Матеріалістичні інтерпретації свідомості.

Фізікалізм (Я. Молешот). «Важка проблема свідомості». Мисленневий експеримент «Кі-мната Мері» Ф. Джексона. Функціоналізм (Д. Денет). Діалектико-матеріалістична концепція свідомості. Дискусія Е. Ільєнкова та Д. Дубровського. Загорський експеримент. Ідеальність як субстанційна ознака свідомості. Суспільно-історична зумовленість свідомості. Взаємозв'язок буття та свідомості. Елементи свідомості. Тілесно-перцептивні здібності людини. Відчуття. Сприйняття. Предметні уявлення. Мислення. Загальні поняття. Принцип істини. Абстрагування. Емоційна сфера свідомості. Інстинктивно-афектні стани. Почуття. Любов. Принцип насолоди. Ціннісно-мотиваційна сфера свідомості. Ідеали. Уява. Інтуїція. Протосвідомість, свідомість і надсвідомість. Предметна свідомість. Свідомість як переживання. Самосвідомість. Рефлексія як призначення філософії. Феномен несвідомого. Концепція З. Фрейда. Комплекси Едіпа та Електри. Концепція К. Юнга. Архетипи «Тінь», «Персона», «Самість».

34. Структура пізнання: типи, види, рівні пізнання

Пізнання як складний процес. Різноманітність типів, видів, рівнів і форм. Історичні типи пізнання: міф, релігія та їх роль у процесі пізнання. Обумовленість стосунків наукового та позанаукового знання певним етапом історичного розвитку. Мистецтво, здоровий глузд як різновиди знання та форми пізнавальної діяльності. Різноманітність форм знання. Буденне знання, його роль у становленні та функціонуванні науки. Паранаукові форми знання. Проблема позанаукового знання з позицій теорії пізнання і наукової експертизи. Різновиди позанаукового знання (паранаукове, псевдонаукове, квазінаукове, антинаукове). Рівні пізнання: емпіричний, теоретичний.

35. Феномен наукового пізнання

Сутність наукового пізнання. Основні завдання наукового пізнання. Принципи наукового пізнання. Функції наукового пізнання. Об'єкт і предмет наукового пізнання. Закони і закономірності функціонування та розвитку об'єкту як предмет наукового пізнання. Наука як сукупність теоретичних знань про навколишній світ. Наукові знання та їх особливості: системність, логічність, аргументованість, обґрунтованість. Складові наукового пізнання: ідеї, гіпотези, теорії. Філософське знання та його співвідношення з наукою. Проблеми пізнання в науці та філософії. Феномен наукової раціональності. Відчуження наукового пізнання. Феномен мерітократії та сцієнтизм.

36. Методологія наукового пізнання

Поняття про метод. Проблема методу у філософській та науковій думці. Метод як сукупність визначених правил, прийомів, способів, норм пізнання і дії. Метод як система розпоряджень, принципів, вимог, що орієнтують суб'єкта в рішенні конкретної задачі, досягненні визначеного результату в даній сфері діяльності. Роль і значення методу у процесі пізнання. Номотетичний та ідеографічний методи пізнання. Методологічні новації посткласичного етапу розвитку науки (методологічний плюралізм, запровадження ідей та методів синергетики). Руйнування жорсткої дихотомії методів природничих і соціальних наук, зближення та взаємодія їхніх методів. Позитивістські хвилі (К. Поппер). Методологічний анархізм (П. К. Фейєрабенд).

37. Суспільна свідомість

Феномен суспільної свідомості. Дефініція суспільної свідомості. Буденний рівень суспільної свідомості. Суспільна психологія як рівень суспільної свідомості. Ідеологічний рівень суспільної свідомості. Поняття «ідеологія». Ліберальна, консервативна, соціалістична суспільна свідомість. Анархістська та етатистська суспільна свідомість. Демократична, авторитарна, тоталітарна суспільна свідомість. Консервативна, радикальна, реформістська, революційна суспільна свідомість. Ринкова та бюрократична суспільна свідомість. Проблема соціальної ідентифікації.

38. Суспільство як творення людини

Суспільство як природний світ. Зміст поняття «суспільство». Природне в різних сферах суспільства. Діалектика суспільства та природи.

Суспільство як світ культури. Визначення сутності культури. Культура в суспільно-історичному контексті.

Діалектика людини та суспільства. Феномен людини. Проблема антропосоціогенезу. Абстрактно-всезагальна людина та суспільство. Конкретно-одинична людина та суспільство. Взаємозв'язок інтересів особистості та суспільства як інтегральна закономірність суспільного розвитку. Відцентрові та доцентрові тенденції суспільного розвитку. Умови та форми відтворення єдності особистості та суспільства. Соціальна структура суспільства. Політична система суспільства. Поняття «влада». Сутнісні структурні аспекти владного феномена. Соціальна відповідальність як сутнісний вияв влади.

39. Соціальні діагностика, прогнозування та проектування

Сутність соціальних діагностики, прогнозування та проектування. Соціальна рекогносцировка як засіб діагностики стану суспільного розвитку. Випереджальне відображення як властивість «соціальної матерії». Передбачення та прогнозування: зміст понять. «Прогнози, що самоанулюються». «Прогнози, що самоздійснюються». Нормативні та описові соціальні прогнози суспільного розвитку. Соціальне проектування як форма цілепокладання розвитку суспільства. Межі і можливості конструювання нових форм розв'язання суспільних протиріч.

Детермінанти оптимізації розвитку українського суспільства. Соціальна рекогносцировка як детермінанта оптимізації суспільної свідомості. Формальна та фактична незалежність держави. Проблема суспільно-політичного ідеалу та проекту. Теорія поступального розвитку. Закономірності соціально-політичного розвитку сучасної України.

Список рекомендованої літератури

Основна

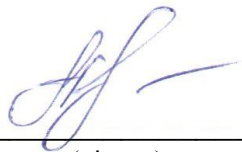
1. Академічне релігієзнавство : підручник / За наук. ред. проф. А. Колодного. – К. : Світ знань, 2000. – 862 с.
2. Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней : в 4 т. / Д. Антисери, Дж. Реале. – СПб. : ТОО ТК «Петрополис», 1997.
3. Бичко А. К., Бичко І. В., Табачковский В. Г. Історія філософії : підручник. – К. : Либідь, 2001. – 408 с.
4. Воловик В. І. Вступ до філософії: навч. посібник / Віталій Іванович Воловик. – Запоріжжя : Просвіта, 2002. – 160 с.
5. Воловик В. І. Філософія релігійного свідомості : монографія / Віталій Іванович Воловик. – Запоріжжя : Просвіта, 2009. – с. 232.
6. Горський В. С. Історія української філософії. Курс лекцій. – К. : Наукова думка, 1996. – 285с.
7. Лубський В. І. Релігієзнавство: підручник / В. Лубський. – К. : Вілбор, 1997. – 480 с.
8. Петрушенко В. Л. Філософія: Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. – 3-тє видання, перероб. і доповн. – Львів : «Манголія плюс»; видавець СПД ФО В.М. Піча, 2005. – 506 с.
9. Саух П. Ю. Філософія: Навч. посібн. для студ. ВНЗ – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 256 с.
10. Скирбекк Г., Гилье Н. История философии: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Пер. с англ. В. И. Кузнецова; Под ред. С. Б. Крымского. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, – 2001. – 800с.
11. Філософія: Навч. посібник для студентів вузів / За ред. І. Ф.Надольного. – 5-те, вид., виправ. і доп. – К. : Вікар, 2005. – 456с. – (Вища освіта ХХІ століття).
12. Ярошевець В. І. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму : підручник / В. І. Ярошевець. – К. : Знання України, 2004. – 214 с.

Додаткова

1. Александрова А. Філософія середніх віків та доби Відродження: підручник / А. Александрова. – К. : ПАРАПАН.– 2002.– 172с.
2. Алексеев П. В. Теория познания и диалектика : [Учеб. пособие для вузов] / П. В. Алексеев, А. В. Панин. – М. : Высш. школа, 1991. – 382,[1] с.
3. Антология мировой философии : в 4 т. / АН СССР, Ин-т философии. – М. : Мысль, 1969–1972.– (Философское наследие).
4. Бакеева Е.В. Введение в онтологию: образы мира в европейской философии: курс лекций: [учебное пособие] / Е.В. Бакеева. – Екатеринбург; Изд-во Урал. Ун.-та, 2014. – 388 с.
5. Богомолов А. С. Античная философия / А. С. Богомолов. – М. : Высшая школа, 2006. – 390 с.
6. Гулыга А. В. Немецкая классическая философия. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Рольф, 2001. – 416с., с илл. – (Библиотека истории и культуры).
7. Гусев В. І. Філософія доби Відродження / В. І. Гусев. – К. : Либідь, 1993. – 240 с.
8. Зотов А. Ф. Современная западная философия. – М. : Высшая школа, 2005. – 781 с.
9. Ильенков Э. В. Философия и культура : [Сборник] / Эвальд Васильевич. Ильенков / [Вступ. ст. А. Г. Новохатько]. – М. : Политиздат, 1991. – 462, [2] с. – (ил.). – Мыслители XX века.

10. Ильин В. В. Теория познания : введение, общие проблемы / В. В. Ильин. – Изд. 3-е. – М. : URSS : Либроком, 2012. – 168 с.
11. Каган М. С. Философская теория ценности / М. С. Каган. – СПб. : ТОО ТК – «Петрополис», 1998. – 205 с.
12. Кондзьолка В. В. Нариси історії античної філософії / В. В. Кондзьолка. – Львів : ЛНУ, 1993. – 257 с.
13. Конрад М. Нарис історії стародавньої філософії / М. Конрад. – Рим : Укр. катол. ун-т, 1974. – 396 с.
14. Мамардашвили М. К. Сознание и цивилизация. – СПб. : Азбука, Азбука-Аттикус, 2011. – 288 с.
15. Миронов В. В. Онтология и теория познания : Учебник для вузов / В.В. Миронов, А.В. Иванов. – М. : Гардарики, 2005. – 448с.
16. Мотрошилова Н. В. Рождение и развитие философских идей. Историко-философские очерки и портреты / Н. В. Мотрошилова. – М. : Канон, 2010. – 488 с.
17. Новейший философский словарь / А. А. Грицанов (сост. и гл. науч. ред.). – 3-е изд., испр. – Мн. : Книжный Дом, 2003. – 1279 с.
18. Попович М. В. Раціональність і виміри людського буття / М. В. Попович. – К. : Видавництво «Сфера», 1997. – 291 с.
19. Плотников В. И. Онтология: Хрестоматия. – М. : Академический Проект: Екатеринбург: Деловая книга, 2004. – 832с.
20. Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна [Текст] / Р. Скратон ; пер.з англ. О. Коваленко. – К. : Основи, 2016. - 350 с.
21. Соціальна філософія: монографія / [Воловик В. І., Лепський М. А., Бутченко Т. І., Краснокутський О. В.]. – Запоріжжя : Просвіта, 2011. – 376 с.
22. Степанянц М. Т. Восточная философия : Вводный курс. – М. : Наука, 2001. – 549с.
23. Стратегічне прогнозування політичних ситуацій та процесів: монографія [Воловик В. І., Лепський М. А., Гугнін Е. А. та ін.]; за заг. ред.. М. А. Лепського. – Запоріжжя : ЗНУ, 2012. – 428 с.
24. Шохин В. В. Философия ценностей и ранняя аксиологическая мысль / В. В. Шохин. – М. : РУДН, 2006. – 457 с.

Голова фахової
атестаційної комісії

(підпис)

(О.С.Сорокіна)

(ініціали та прізвище)